

Кенгеш

Байрам кюнлөдө кьоркьуусулукьну кьучлендириуну мадарлары сюзюлгендиле

Терроризмге кьажау республикалы комиссияны бла Оператив штабны бирге бардырылган жыйлыуларында Жангы жылы байрамларында бла Рождество белгиленингенде, терроризмге кьажау ишлерден сакьялынуу мадарлары ани эс бурулганды.



Клада эмда дин мекламны кьатарында кьоркьуусулукьну мадарларын кьучлендириге бурюганды. Муниципалитетте кьурауучу байрам фейерверккени буйыл бардырмазга оуноу итиленин юсөөндө да айтылганды жыйлыуда.

КьМР-де ич ишени министри **Василий Павлов** байрам кюнлөдө кьоркьуусулукьну жалчыту жаны бла кьаллай мадарлар атилгенерин юсөөринден билдиргенди.

Жыйлынуу башлай КьМР-ни Башчысы **Казбек Коков** буйыл, кьыралда халны эсге алуу бла, адамдар атыкьында кел кьытшан кьуанчланы бардырмазга оуноу итиленин эсертгенди. Алай билим берүү учреждениелада сабий байрамлаа эмда Рождество бла байламлы ишлеге чек салымды.

Республиканы оуноучу адамга кел жыйлыган жерле, ол сонда сабийлеге торло-торло оуноу кьурылган майданлада, пар-

Жыйлыу

«Баш борчубуз – Россейде устазланы орталыкь хакьларына жуукьлашдырырга»

КьМР-ни Башчысы **Казбек Коков** билим берүүде магарыны сорууга атилген жыйлыуу бардырганды. Кенгеште КьМР-ни Правительствооуну Председатели **Мусулканы Алий**, КьМР-ни Башчысыны Администрацияны таматасы **Мухамед Кодзоков**, КьМР-ни Правительствооуну Председатели бирини орунбасары **Мухамед Куниев**, КьМР-ни Правительствооуну Председатели жумбасары **Марат Хубиев**, министр, муниципал кьурылгалары администрациялары башчылары да кьатышканды.

Жыйлыуда федерал эмда республикалы проектлеге бла программалаа кере буйыл тамамланган ишени эсептери чьарылганды, устазланы иш хакьларына жуукьору жаны бла мадарла озюлгенди. «Бу ишени андан ары бардыры умтулдуз. Устазы айтылгы республикада орталыкь иш хакьны өлөмдөн эс болмазга керекки» – деп белгилениди **Казбек Коков**. Кенгеште кьатышканды алпарында КьМР-ни жаркьыландыруу эмда илму министри **Анзор Эззов**, КьМР-ни финансла министри **Елена Лисун**, КьМР-ни кьурулуш эмда ЖКХ министри **Алим Бербеков**, КьМР-ни Башчысыны Администрацияны контроль управленийны таматасы **Александр Кириш** селештенди.

Анзор Эззов билдиргенча, Кьабарты-Малкьарда устазланы иш хакьларында, бытырча, биринчи августдан башлап кьуошуулдуз. Аны бла да кьыймай, иш хакь тьуенуу өлөм системасына кьечюу жаны бла мадарла да атилгенди. Аны

кере, преподавательни окладны бек аз өлөмчөн 40 процентден асламга кьетюроге белгилениди. «Билим берүү организацияланы школга дери, башланган битеуу, орта битеуу, кьыошак билим берүү программага эмда баш профессионал билим берүү программалаа кере ишлене устазларына, ала уу 10,5 минг чакыл болалды, 1 номерли аны сайын кьыошак халда 3 мингшер сом тьуенеди. Аны деп республикалы бюджеттен 2022 жылда 101,1 миллион сом, 2023 жылда – 606,8 миллион сом белонеди», – деп билдиргенди **Анзор Эззов**. Министр дагында элде, шахар малкьарына посёлкада, жалкьларыны саны 50 мингге жетмеген шахарлада «Физика», «Химия», «Информатика» предметден тышкандан келип окушкан устазлары хар бирини хакьларына 5 минг сом кьурылганында да айрып айтканды.

2023 жылда да республикада билим берүүде ишленген хакьларын кетюру жаны бла мадарла атилкерины юсөөндө айттылганды. Мусулканы Алий Кьабарты-Малкьар Республика, буйылго тогуз айны эсептерине көре, СКФО-да иш хакь тьуенуу жаны бла ючючю жерин айтканды билдиргенди. **Казбек Коков** билим берүүнү игилендириуну улау магарына болган борча санатканды. «Билим берүүде ишленген хакьларын кетюру жаны бла ишенин дайым бардырырга керекки», СКФО-да барысын да озгучуну. Бизни баш муратыбыз а – Россейде устазланы орталыкь иш хакьларына жетергенди. Ол билим берүүнү игилендириуну баш амаларынан бир болупкдуз. Бу ишени башлаганбыз, аны андан ары бардырылгыбыз. Аны деп кьыошак ача махарырга кереширкибиз. Кесибизде борча салмасак, жерибизден теберик тьуолбойс. Ол себептен иш хакьны кетюру жаны бла ишени андан ары бардырырга керекки. Ол тынч болмагында да анылашканды», – дегенди КьМР-ни Башчысы.

Кенгеште «Билим берүү» миллет проектин толтуруу кьылай барганына да кьаралганды. Аны 5 федерал проект киреди. Ала билим берүүнү инфраструктуру жаны игилендириуну, устазланы усталкьларын кетюруу, кадрлар хазырлау, окутууну магарына кенгертиу жаны байламылды. Эл школлага, алыгыча, улуу эс бурулукду. «2022 жылда миллет проектини толтурууга 3,6 миллиард сом белонгениди», – деп билдиргенди министр.

Анзор Эззов дагында буйыл шартла келтиргенди. Буйыл шартла келтиргенди, 4 майдан ишленгенди, кьыошак билим берүүге 13 лаборатория алынганды. Буйыл «Цифрлы билим берүү» федерал проект чеклеринде 54 школда компьютер техника алындырылганды. Келир жыл аллай мадарла 41 школда атилкчиле. Республикалы төрт колледжиде 11 мастерской, 10 муниципал районда 37 «Точка роста» ачылганды, усталкьлыга хазырлау арасы кьурылганды.

Келир эки жылда «Точка» роста-араладан энтта да 60-сын ачырга белгилениди. Нальчикки 11-чи номерли школунда «Кванториум» сабий технопаркка келир жыл энтта экиси кьуошуулду. «Доброшола» проектин чеклеринде Нальчикке 1-чи номерли интернат школну ырыскы-техника болуу игилендирилгенди. Прокладныйде, Наркьа-лада бла Куба элде юч мектепни кьурулушлары бошала турды.

Кенгештен «КьМР-де школда окутууну игилендириуну регион проектин 2022 жылда эсептери да туура атилгенди. Битеу да 59 мектеп сайланганды. Буйыл программалаа 29-суу тошгенди. Келир жыл дагында 30-сунда торюнеуу бардырырга белгилениди. Бюгонюкде 17 школда тынгылы ремонт этилди бошланганды, дагында экиионде жангыртуу ишле ачылганы жетириле туралды.

Келир жыл республиканы школларында энтта да 4539 окуу жер кьурырга белгилениди. Нальчикде (1500 жери бла), Басханда (1024 жери бла), Прокладныйде (560 жери бла), Красносельскийде (500 жери бла), Майскийде (330 жери бла), Сармаковда (275 жери бла) эмда Псынабада (150 жери бла) жангы школ ачыламылды. 2023-2025 жылда да 5150 жери бла дагында 9 школ ишлеге белгилениди. Кенгештен ахырында Казбек Коков билим берүүнү, аны оуноу этюноу андан ары игилендери баруу жаны бла тийишли буйрукьла бергенди.

Эсепле

Онбеш жылны адамны эркинликлерин кьоруулауда

Кьабарты-Малкьар Республикалы Адамны эркинлик жаны бла улпономоченный Эксперт советини кенгеш этгенди бу кунлөдө. Аны Улпономоченный Битеурсей координация советини ишени эсептери чьарылганды. Дагында бизни республикада бу институт кьурылганы онбеш жыл топганыны юсөөндө селешингенди.

Жыйлыулаа КьМР-ни Правительствооуну Председатели **Мусулканы Алий**, Россей Федерацияны Адамны эркинлик жаны бла улпономоченный секретариатыны башчысы **Александр Козлов**, КьМР-ни Башчысыны Администрацияны таматасы **Мухамед Кодзоков**, республикада баш федерал инспектор **Тимур Маков**, министрстволаны, ведомстволаны жамауат организацияланы келечилери эс депутатла кьатышканды.

Мухамед Кодзоков КьМР-ни Башчысы – **Казбек Коков**ну алгышлуу писмоуну окуганды. РФ-ни Улпономоченный **Москалькова Татьяна** да республиканы 100-жылгыты бла эмда бизде бу институт кьурылганы онбеш жыл топганын алгышларын видео бла жибергенди. Мусулканы Алий, Козлов Александр эмда башхала да кел жыйлы өзлө айтканды.

Александр Козлов РФ-ни Улпономоченный Аппараты не бла кьоркьун ишени аны бюгонюч борчларын туура этгенди. Бюгонюкде ала кьбесюнде эчки аскер операция бла байламлы болгьанларын белгилениди. «Аппаратда кьурылган юч ишени кьуауу, аскерчиле, аны жуукь-аклуларыны, Россейге кьуошулган төрт

областанда эмда битеу Украинада 1045 адам келгенди. Бу адамлаа кел жаны бла болушлукь бериге керекисин анылап, Улпономоченный эмда аны Аппаратыны иш-

клерин кьоруулау жаны бла да улпуш иш бардырчьанларын белгилениди Советни аскер юсөөлу. Сөз ючюн, аскер борчларын толтура өлгенине ючюдигерин жокаялдыла, абериле сатып алганды. Аскер кьазуаулаа аушкан жершериликтерини атыры эде кьалкыра, ала окуган школлада мермер кьылау, кьыраылда эсертмеге

орнатырга себептик этеди Улпономоченный. Республиканы Башчысы бла тобешгенде, эчки аскер операция бошлангандан сора, аскерилерибизге КьМР-ни ара шахарында эсертме салына, өлгенине атырына а мермер шаташда жазып, Нальчикде Емюрюк махтануу мемориалында орнатыс иш болуптун да билдиргенди КьМР-де Улпономоченный.

Жыйлыуу эчкин темазына көчгенде, Кьабарты-Малкьарда Улпономоченный институту 2007 жылда кьурылганын билдиргенди **Борис Мустафаевич**. Бюгонюкде аны кьырал эмда жамауат институтлары арасында даржаз жокойду Республиканы Башчысында эмда Правительствооунда кенгешчи органыны асламына киреди. Парламентни жыйлыуларына дайым кьыошак ачырга кьажуу ары берилгини, биринчиден суюзоуге Улпономоченный жиберибиз керекки.

«Биз кьырал эмда муниципал власть органа, Парламент, тамата федерал инспектор, Жамауат палата, Аырыу комиссия, АСМО, правон кьоруулу органын баш жамауат кьымылдауа эмда организацияла, Черкеслени халкьла арасы ассоциациясы эмда таулу милетини «Алан» жамауат организациясы бла дайым байлалмызда ишлейбиз. Аланы кьбесюу бла келишсе алаа жууат беритурду, УОСЖН, суд правствала эмда следствие управлене, МВД, дин конфессияланы эмда профсоюзланы башчылары бла да бирге ишлейбиз», – деп белгилениди **Мухамед Куниев**.

Улпономоченный кесини харкьылкь докладында арамды эркинликтерини кьоруулау иш халда болганын кьетюздө, кьырал эмда муниципал органыны, башха структураларында да адаманы эркинликтерине сакь болуура кьажуурады. Полюсунде, билим берүү эмда сауукту сакьлау бьломлөдө кемчиликте, пенсияла бла

жалчытууда чурумла болганына да. Районлада эмда шахар округлада Улпономоченный жамауат кьымылдуулары бардыла. Ала бу институт баш борчларын тамамлауу тири кьатышканды. Улпу проблемаланы Улпономоченный-де Эксперт совети кенгешинде сюзюеди. Ары уу халкьды аны намыслары жорюген жамауат эмда кьырал кулукьчлары, алмиле, юристке киредиле.

«Биз кьырал эмда муниципал власть органа, Парламент, тамата федерал инспектор, Жамауат палата, Аырыу комиссия, АСМО, правон кьоруулу органын баш жамауат кьымылдауа эмда организацияла, Черкеслени халкьла арасы ассоциациясы эмда таулу милетини «Алан» жамауат организациясы бла дайым байлалмызда ишлейбиз. Аланы кьбесюу бла келишсе алаа жууат беритурду, УОСЖН, суд правствала эмда следствие управлене, МВД, дин конфессияланы эмда профсоюзланы башчылары бла да бирге ишлейбиз», – деп белгилениди **Мухамед Куниев**.

Улпономоченный кесини харкьылкь докладында арамды эркинликтерини кьоруулау иш халда болганын кьетюздө, кьырал эмда муниципал органыны, башха структураларында да адаманы эркинликтерине сакь болуура кьажуурады. Полюсунде, билим берүү эмда сауукту сакьлау бьломлөдө кемчиликте, пенсияла бла

жылкьында чурумла болганына да. Районлада эмда шахар округлада Улпономоченный жамауат кьымылдуулары бардыла. Ала бу институт баш борчларын тамамлауу тири кьатышканды. Улпу проблемаланы Улпономоченный-де Эксперт совети кенгешинде сюзюеди. Ары уу халкьды аны намыслары жорюген жамауат эмда кьырал кулукьчлары, алмиле, юристке киредиле.

«Биз кьырал эмда муниципал власть органа, Парламент, тамата федерал инспектор, Жамауат палата, Аырыу комиссия, АСМО, правон кьоруулу органын баш жамауат кьымылдауа эмда организацияла, Черкеслени халкьла арасы ассоциациясы эмда таулу милетини «Алан» жамауат организациясы бла дайым байлалмызда ишлейбиз. Аланы кьбесюу бла келишсе алаа жууат беритурду, УОСЖН, суд правствала эмда следствие управлене, МВД, дин конфессияланы эмда профсоюзланы башчылары бла да бирге ишлейбиз», – деп белгилениди **Мухамед Куниев**.

Улпономоченный кесини харкьылкь докладында арамды эркинликтерини кьоруулау иш халда болганын кьетюздө, кьырал эмда муниципал органыны, башха структураларында да адаманы эркинликтерине сакь болуура кьажуурады. Полюсунде, билим берүү эмда сауукту сакьлау бьломлөдө кемчиликте, пенсияла бла

моченныйни болушлугу бла басмаланганды. Правону кьоруулау жамауатда аны тийишли баага берилгенди. Аны жоазадырга аныла уу Россей Федерацияны Улпономоченный «Илгик этерге ашыгызга» деп маидайы бла саугаланганды.

«Биз «Кьабарты-Малкьар Республикада жамауат институтлары эмда адамны эркинликтерини кьоруулау иш халда болганын кьетюздө, кьырал эмда муниципал органыны, башха структураларында да адаманы эркинликтерине сакь болуура кьажуурады. Полюсунде, билим берүү эмда сауукту сакьлау бьломлөдө кемчиликте, пенсияла бла

Улпономоченный кесини харкьылкь докладында арамды эркинликтерини кьоруулау иш халда болганын кьетюздө, кьырал эмда муниципал органыны, башха структураларында да адаманы эркинликтерине сакь болуура кьажуурады. Полюсунде, билим берүү эмда сауукту сакьлау бьломлөдө кемчиликте, пенсияла бла

УЛБАШЫ Мурат.

ТИКАЛАНЫ Өтөтима.

Эришүү



«Биз башхалабыз, алай эсе да, тенгбиз»

Алай ат бла алгаракыда халкыла арылы профессионал эришүү Къарачай-Черкесни Умарланы Алий атлы къырау университетинде озганды. Бу конкурста кеслерини усталык хушерлерин СКФО-ну регионларыда ана тилден окуткан усталза ачыклайдыла. Быыл ол онекинчи кере кзураганды.

Бу жол ана тилени сагынгылан байрамы КъЧР-де бардырылганы уа быштыр бойлал эришүүде алчылыкта кзарачай эгечибиз, Черкеск шахары онтузуучу номери гимназиясыны къарачай тилден бла адабияттан усталзы Ездэнлана Джамали Анасаровна тишиши болганы бла байламдыла. Энди бир ненча жылдан бери, конкурсу жорукларына кере, ол анда къысы региону келечиси хорлагыяны тишишликте да аны тууган республикасында бардырылдыла.

Эсгерте кетейик, аялгъа «Биз башхалабыз, алай эсе да, тенгбиз» деген конкурсу Шамал Осетияны Билим бериеде Исламгени усталыкларыны есдорген институтуну башламчылыгы бла кзураганды. Кеси да «Мир моих увлечений» деген ат бла фестивалда жалда алыны кеслеринде эки жылны бардырылып турганды. Быштыр эришүү Къабарты-Малкварда озганды.

Ол аража уа бизни республикага 2020 жылда (Шамал Осетияда озганды) анда Нальчикни 34-нче номери прогимназиясыны сабий садына эмада башланган классарына жюрюгенге малквар тилден бла адабияттан дерсле берген Ездэнлана Мадина Муратовна биринчи жер алганы бла байламлы берилгенди. Энди, белгилегенибизча, тохташтырылган тергеу тишишликте, анда ким хорлагыны эсе алдымы.

Биринчи кере уа алай конкурсу КъМР-де 2014 жылда озганды эди. Аны алында уа ол Чеченде бардырылганды. Нальчикни бир-бир предметтени терен окуткан тогузуучу номери мекте-

бинден усталз Бёзюланы Саниятчи ючюнчю орунган, аны биргисине барган къабарты къыз а биринчи жерге тишиши болгандыла, аны себепли (жорукыга кере) бирси региондан анга къатышманлага Къабарты-Малквар къонакбайлык этенди эмда ол жол бизден анга къатышкан педагог Чочайланы Анжела (Нальчикни тогузуучу номери школу) эсибизде хушерли, окутуу, чыгармачылык кез къарамы кеп болган, мастерклассын да бир чуромсуз берген усталза къалганды. Озган жылда бу усталык байрамга Къабарты-Малквардан ючюелен къошулгандыла. Алачы араларында Нальчикни экинчи номери лицейинде малквар тилден бла адабияттан окуткан Тёпелланы Ханифа Мустафаевна да болганды. Ол конкурсу ючюнчю даражалы диплому бла сауыланганды.

Арт тезимде бизни таулу къызларыбыз бла жашларыбыз бу эришүүге къатышханлары уа бюттонда келгендиреди. Нен дегенде, жорукыга, бир ненча жылды анга адымыбыз къошумай турганды.

Белгилегенибизча, быыл а СКФО-ну ана тилден дерсле берген усталзы Къарачай-Черкесде тобешгенди. Анга бу жол саулыла да тогуз педагог къатышты. Алачы саынды уа Чечен Республиканы, Дагъыстанны, Кисловодск шахары, Адыгяны, Шамал Осетия-Аланияны, Ингуштерни келечилери бардыла. Къабарты-Малквардан а ары эжуелен баргандыла – Нальчикни Нурли Шагов атлы отуз биринчи номери школунда малквар тилден бла адабияттан окуткан Бийчекюланы Кулина бла Наргъаланы бешинчи номери сабий садында къабарты кюретген Марина Гулжаинова. Къонакбайлык республикада а конкурста Озарды Теберданы орта школуну къарачай тилден бла адабияттан усталзы Байчорланы Ринат къатышанды.

Жюрины оюмуна тишишликте конкурсу биринчи даражалы дипломуна Чеченден Эдик Бангачи-

«ЖАШАУ – ДУНИЯ АМАНАТЫ»

Белгилы малквар жазуучу Шауаланы Хасанын бу кюнде баспадан «Жашуа – дуния аманаты» аты бла жангы китабы чыкканды. Ары эсгериле, повестьле, пьеса, очерклер киргенди.

Китап Толгурланы Зейтуну Шауаланы Хасанын чыгармачылыгыны тинтиую бла башланды. Кесаматчы къалам кырамыдашыны юсонден жорек жылуулук бла айтды, аны 1960-чы жылда чыккыган биринчи китабындан башлап, повестелерин, романларын да тинтеди. Ол айтканга кере, бу сезю башхалага ушамаган, башхаланы къатлаган жазуучуну юсонден толгу айттымгаында.

Дагында ол ахыр 15-20 жылны ичинде суратпау чыгармалага къарам ахыры бла торленгеннин белгилейди. Агу, алгыннын тержилиги энди махтау аладыла, жагына жангы магыана берилди. Жазуучу сени сайлаган не торлю темага да жазарга эсе дады. Толгур улу айтканга кере, Хасан жолун торлендирмегенди – ол не заманда да жакыны кыйгыларыны, бушуларыны, къуванчларыны юсонден жазганды. Бюгон да алай барды.

Ол эсгерилерин ата-бабадан башлап, бир къауум тононо къадарын суратпайды. Элли жашныкы, ыннасы Абидатны бу апасыны Байфрийни къуанычы, бу жазууда алуудан ажышты, киши жерине тошпоу, анда кереган азапларын санай, къыргызы халкыны жорек тазалыгын, ол жерни халаллыгын къытап-къытап айтды. Аны биргисине окуткан жашмыкыла бла къызчыкыла жазуучуа бюгон да жылуу бергенге ушайды. Алай тарты сагынамды ол алачы, усталзларын да.

Жашуа къысады дейбиз, алай а ненча иги адам тобюди бизге анда! Хасанын къадарында да алай. Замандына школга баралмаган жашмыкы, артга бизин алында неггерлерин сулу, журналистте окулу, алай тарты бла аламант, амална жазганы эсе, ол жандууру, огузулу, халап адамланы къыйлылары бошуна кетмегенди.

Хасан Къазимни кезю бла кёрюп, аны бла белшегенин эсгереди. Бамы, арабызда алай адамланы бардырыламыз биз санарча болу, бирини чорбаты бирини арзасы болу, узакдан окуна турю керюнде диле журтлары. Жашуа къынайды бу эки элде. Адамла мал жаядыла, сабан сюредиле, мирзеу аладыла. Къышы окууду, боралны. Жазы – къызыу, бирде уа жауулу.

Алай сарыны эшиш турган къыз бирде мангарында да сюе эди, башхаладан кесин бийгирек кырасан да, тартыса аны. Узун балт шимперин аркъасына атып, суу алырга чыккыса, аны кереган адам: «Шукур болосу бу ариуну жараткан Аллах», – демей къалмаз. Къызла да аны тергерине басынып къалады.

Жырген айттыр дагында: «Къайсы болуп ол насиллы улан, Актамакъ сюеимкилин берлик неда керпозтогууд ол аны, кимни арбазына бу келин болуп барлыкчы», – деп. Терт къарындашыны къызы эгечери эди.

Алай сарыны эшиш турган къыз бирде мангарында да сюе эди, башхаладан кесин бийгирек кырасан да, тартыса аны. Узун балт шимперин аркъасына атып, суу алырга чыккыса, аны кереган адам: «Шукур болосу бу ариуну жараткан Аллах», – демей къалмаз. Къызла да аны тергерине басынып къалады.

Жырген айттыр дагында: «Къайсы болуп ол насиллы улан, Актамакъ сюеимкилин берлик неда керпозтогууд ол аны, кимни арбазына бу келин болуп барлыкчы», – деп. Терт къарындашыны къызы эгечери эди.

Алай сарыны эшиш турган къыз бирде мангарында да сюе эди, башхаладан кесин бийгирек кырасан да, тартыса аны. Узун балт шимперин аркъасына атып, суу алырга чыккыса, аны кереган адам: «Шукур болосу бу ариуну жараткан Аллах», – демей къалмаз. Къызла да аны тергерине басынып къалады.

Жырген айттыр дагында: «Къайсы болуп ол насиллы улан, Актамакъ сюеимкилин берлик неда керпозтогууд ол аны, кимни арбазына бу келин болуп барлыкчы», – деп. Терт къарындашыны къызы эгечери эди.

Алай сарыны эшиш турган къыз бирде мангарында да сюе эди, башхаладан кесин бийгирек кырасан да, тартыса аны. Узун балт шимперин аркъасына атып, суу алырга чыккыса, аны кереган адам: «Шукур болосу бу ариуну жараткан Аллах», – демей къалмаз. Къызла да аны тергерине басынып къалады.

Жырген айттыр дагында: «Къайсы болуп ол насиллы улан, Актамакъ сюеимкилин берлик неда керпозтогууд ол аны, кимни арбазына бу келин болуп барлыкчы», – деп. Терт къарындашыны къызы эгечери эди.

ариуу бла төсейди, бийик къалада жумушкъ кюп аз салыды бетин, къап-къара сақалын, мыйыкларын да... «Еле турган сагытындаманга жашау себеплик этен кимди? Билдиргиз манга!» – деп тилеиди тауру киши. Кимди ол – Алпатыны къызы? Байдымкити, шайтанмы, жиним? Ата-бабадан башлап, керти жашауну минг торлю бет, керти сюеимлик бла эртенликке кире кеткен жомак чырмашылдыа повестеде. Тауру къартланы акылман оюмлары, огулуру ауазлары, юлгюлю ишлери повестьни быт этедиле.

Экинчи повестьни атыу «Еюктен отну жилтин» дегенди. Аны автор къарындашы Магомметте атайды. Чыгарманы жигерте сабийлиги озган Къыргызыны тансыктып, ары барды. Ол заманда анда юзбелгилени бла къыргызлылары араларында къауыга болуп, аны ортасын тошеди. Аны сабийликте биргисине окуткан следователь къыз кутуарды.

Повестыни жигерте тутмакъа тошпоу, анда озган жашауну эсгерде, кеси бла этген ушагында кимден кечигилит тилейди, кимге ырызлыгын айтды. Жюргети уа къызын айтды – жалган дудла, аладан чыккыган жорек къызынылыкы... Беш да Тау аудау атлары айттылган адамланы бу торлю болумда къаллай сайлау этгенлери суратпанды. «Жерде эрик жокъ эсе, къылыа жууукълашканды», – деп, алай анытагалды дуньякъында болу турган ишлени повестьни бир жигити.

Шауаланы Хасанын чыгармалары кеп сюжетлиденге. Бам, ол жазуучу суратпау ишлени кенгликлериндеди. Бир сюжет ызда уа айыу урлаган сабийни, аны къадарыны, ата-анасыны, апласыны къаллай кюегелерини халпары айтпайды.

Шауаланы Хасанын чыгармалары кеп сюжетлиденге. Бам, ол жазуучу суратпау ишлени кенгликлериндеди. Бир сюжет ызда уа айыу урлаган сабийни, аны къадарыны, ата-анасыны, апласыны къаллай кюегелерини халпары айтпайды.

сыбызганы буруну ерге кёпоре, бирде уа эшиге тура, торлю-торлю макылманы чыгарды. Къызла анга къарай кетиле да, араларын да бири: «Эй, жигит, сен кимсе, къайдан келеси. Атың неди? Сен бу тийрени адамы туйлоисе. Танит къесимин?», – деди.

Жырген айттыр дагында: «Къайсы болуп ол насиллы улан, Актамакъ сюеимкилин берлик неда керпозтогууд ол аны, кимни арбазына бу келин болуп барлыкчы», – деп. Терт къарындашыны къызы эгечери эди.

Алай сарыны эшиш турган къыз бирде мангарында да сюе эди, башхаладан кесин бийгирек кырасан да, тартыса аны. Узун балт шимперин аркъасына атып, суу алырга чыккыса, аны кереган адам: «Шукур болосу бу ариуну жараткан Аллах», – демей къалмаз. Къызла да аны тергерине басынып къалады.

Жырген айттыр дагында: «Къайсы болуп ол насиллы улан, Актамакъ сюеимкилин берлик неда керпозтогууд ол аны, кимни арбазына бу келин болуп барлыкчы», – деп. Терт къарындашыны къызы эгечери эди.

Алай сарыны эшиш турган къыз бирде мангарында да сюе эди, башхаладан кесин бийгирек кырасан да, тартыса аны. Узун балт шимперин аркъасына атып, суу алырга чыккыса, аны кереган адам: «Шукур болосу бу ариуну жараткан Аллах», – демей къалмаз. Къызла да аны тергерине басынып къалады.

Жырген айттыр дагында: «Къайсы болуп ол насиллы улан, Актамакъ сюеимкилин берлик неда керпозтогууд ол аны, кимни арбазына бу келин болуп барлыкчы», – деп. Терт къарындашыны къызы эгечери эди.

Алай сарыны эшиш турган къыз бирде мангарында да сюе эди, башхаладан кесин бийгирек кырасан да, тартыса аны. Узун балт шимперин аркъасына атып, суу алырга чыккыса, аны кереган адам: «Шукур болосу бу ариуну жараткан Аллах», – демей къалмаз. Къызла да аны тергерине басынып къалады.

Перинатал арага – жангы оборудование

РусГидро компания кесини «Энергиядан тууган» деген жандуулук проектени кечлеринде Къабарты-Малкварны Перинатал арасына жангы медицина оборудованине бергенди. Ол ЭХВ4-350 «ОТЕК» деген аппаратда, хирургияда хайчыланды.

«Биз аны бла кеп кеп ишлейбиз – тамырлаша, шаупотлеге этилген бар торлю операцияла. Аны бир игиси – ол биологяни халда ишлейди: ток къанын жюрюктен тийгандыла, жалаңда кезер жерге кетиле. Бу сауыга ючюн энергетикле кек сау болуналу», – дегенди акушер-гинеколог врач Бала Мукова.

Гидроэнергетика компанияны бөлөмюно башчысы Игорь Кладко уа «Аппарат алауа жарарлык эсе, ол бек аламатды», – деп къошанды.

«Энергиядан тууган» проектни РусГидро къысы регионда ишлей эсе да, алада бардырады. Аны баш магыанасы – перинатал



учреждениялага, болнычалада акушерство бөлөмюле шендюго медицина оборудованине бла себеплик этиуду.

«Къабарты-Малкварда да 2013 жылдан башлап бардырылды бу жандуулук тиш. Компания жый сайын торлю-торлю медицина оборудованине эмда техника бередиле саулык сакълау учреждениялага. Ол санда: электрогенератор, неврология аруулары бол-

Актатамакъ

кётюрге да, төрт къарындашы да аны эркекте. Бир-бир жашла, таншыгырга сюйюп, лакъырада этерге керюресе, алачы хилкили этип къоюды. Ариулугу уа битеу туу элге жайылганды. Кюелюкледен келип тилей тергериндеди. Келечи къатында бири бирден бугулу, ингри сайын жашалдан келечилик айта, къызыны тилей, Актамакъны юйюне бардыла. Алай, жумушлары неслери сюйюгенге аталай, башлары эшиге салынып къайтадыла. Келечиле кеткенден сона уа къызын алачы ыларындан кюлган таушуу чыгары. Энди анга бармакан а деп, масхара да айттыр.

Келле тилеген эселе да, къыз Калкыча биринде да тохтамаганды. Энди анга да айыл жокъ. Ол да кеси мурат этгенча жашны сакълады.

Бир жол а, ариу жай колчени билген, къызла бирге ойнай-коле, суу алырга чыккы тохтошле. Хар замандача, гегеленин суддан толтуру, порен отпугури, энди бирден жыр айтып башлауыкъ дегенлик чекени колчон жандыдан жаргам башындан, бир аламант сюйюгенге таушуу чыккыды. Алгъа козде уякъ жашын себелегенча, жореклеге музхула, сагышылык, тансыкчылык сала, бирээдан а, къара булуттадан кон таягы чыккыганча, жарыкден жардык боп макъсамы.

Бери келе тергерини къызла былай ариу макъсам шимтегенге. Бу аламант, сейир неди деп, макъсам чыккыган жанына къарады. Кюлюм бетде, акъларын жаргамдан энше салдырып, бир жаш сыбызгыны согырга турады. Башында да акъ жюндер кенг къылапты. Къаланы кермегенча этип, алгъа аркъасын буруп, бирде

келгенме. Сиз барында да биригиз биригизден ариулукса. Келюгозге тиймесин. Алай къарайма да арагыызда акъ къыуа ушаган биригиз келме. Бамы, Актамакъ деген ол болу?

Жаш сёзон таусуурга къызла бирча Актамакъсы бурлудла. Ол а, башха заманлачанда болмай, ол ж, жорек не да, улды, къыздары. Жюргетине ары дерге сынамаган бир кон келди, бир сейирлик сезим. Жюргети тер-тер урул башпалды.

Къыздан дагында бири айтды: «Бизни Актамакъны бир керегюндагыда къаймайт къалмайды. Сени акъылына а къалады, узакдан къарап келигим къалкыкыса, огысе жууук келип, кеюниг таншыркымысы?»

«Энергиядан тууган» деген жандуулук проектени кечлеринде Къабарты-Малкварны Перинатал арасына жангы медицина оборудованине бергенди. Ол ЭХВ4-350 «ОТЕК» деген аппаратда, хирургияда хайчыланды.

«Биз аны бла кеп кеп ишлейбиз – тамырлаша, шаупотлеге этилген бар торлю операцияла. Аны бир игиси – ол биологяни халда ишлейди: ток къанын жюрюктен тийгандыла, жалаңда кезер жерге кетиле. Бу сауыга ючюн энергетикле кек сау болуналу», – дегенди акушер-гинеколог врач Бала Мукова.

Гидроэнергетика компанияны бөлөмюно башчысы Игорь Кладко уа «Аппарат алауа жарарлык эсе, ол бек аламатды», – деп къошанды.

«Энергиядан тууган» проектни РусГидро къысы регионда ишлей эсе да, алада бардырады. Аны баш магыанасы – перинатал

учреждениялага, болнычалада акушерство бөлөмюле шендюго медицина оборудованине бла себеплик этиуду.

«Къабарты-Малкварда да 2013 жылдан башлап бардырылды бу жандуулук тиш. Компания жый сайын торлю-торлю медицина оборудованине эмда техника бередиле саулык сакълау учреждениялага. Ол санда: электрогенератор, неврология аруулары бол-

гын сабийлини багыуда излугенге реабилитация оборудованине, бронхоскоп эм башха затла да.

Саулай айтханда, гидроэнергетика бийик республикада медицина, билим берю, спорт учреждениялага эмда жамауат организациялага битеу да юч миллион сом багыасына себеплик этгенди.

УЛБАСЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

